

Joan Fuster, la lucidesa càustica i resplendent

ARXIU SERRA D'OR 1965

PERE ANTONI PONS

Enguany es commemora el centenari de Joan Fuster (Sueca, 1922-1992), un escriptor sempre imprescindible, i

més en temps de confusió, comèdia i desercions. És de suposar que, des d'un punt de vista editorial i institucional, la commemoració estarà a l'altura de l'autor de *Nosaltres, els valencians*, un dels creadors de pensament més estimulants de la literatura catalana moderna i un dels nostres prosistes més exemplars. Seria important que els lectors hi possessin també de la seva banda, en la commemoració: perquè llegir Fuster sempre és instructiu i excitant, i perquè fa net el cervell de clixés, dilemes falsos, ofuscacions i complexos.

Poques coses millors per estrenar aquest Any Fuster que la lectura d'una de les seves (moltes) obres majors, *Diari 1952-1960*, que Edicions 3i4 ha recuperat amb un pròleg substancial i orientador d'Enric Iborra. Cal dir que el títol és equívoc. Tot i que el text està dividit per dates, no es tracta d'un dietari sinó d'un encadenament d'assaigs, perquè no hi ha ni l'exhibició d'una intimitat ni la consignació d'una quotidianitat. No hi ha res d'això, cert. Però el que hi ha és riquíssim i immens. Cal remarcar que el Fuster que va escriure el "diari" ja havia consolidat una intel·ligència, una veu i un estil inconfusibles, i estava en procés de consagració.

El de Fuster és un pensament que no es refia de res ni de ningú. Ni d'ell mateix. Que sempre indaga i remou: és per això que mai resulta adotzenat, escleròtic o previsible. I això que tracta qüestions –l'ansia de novetats, la funció pública dels escriptors, l'oci, la relació dels humans amb el propi cos, els criteris tan incerts amb què valorem les arts plàstiques, la necessitat de professionalització de l'escriptor català– sobre els quals s'ha escrit molt des d'aleshores. Però el que diu Fuster només podia dir-ho ell.

Fuster sempre escriu per clarificar. És l'antixerrameca, l'antipetulant. I, tanmateix, la seva no és mai una prosa àrida, ascètica, apagada. Al contrari: és musculosa, gimnàstica, resplendent. Vistosíssima. És la vistositat, no de l'Apol·lo de marbre sinó del felí o del rapinyaire, no de l'opulència retòrica sinó de la precisió. I amb quina gràcia adjectiva, amb quina seguretat trava la sintaxi, amb quina exactitud puntua, que persuasiu que és el seu to, professoral i proper, de camaraderia un punt foteta i càustica.

Vigent i complex

En els seus textos sobre literatura –Rabelais, Carner, Valéry...–, Fuster demostra ser un lector complet, que aborda els textos i els autors des de tots els angles, amb la seguretat que li proporciona una bagatge múltiple de coneixements literaris, per descomptat, però també històrics, filològics, polítics, filosòfics, estètics. I, quan aborda temes abstractes, no

DIARI 1952-1960
JOAN FUSTER
EDICIONS 3i4.
446 PÀG. / 24 €

deixa mai de banda l'aiguabarreig fangós però determinant de la condició humana. Per a Fuster, tan cerebral, racionalista i metòdic, la literatura i el pensament no són mai un joc d'idees pures. El cor i l'estómac, les circumstàncies històriques i les estratègies polítiques, les emocions i les baixes passions, les vanitats i les pors, també compten.

El llibre és ple de frases i paràgrafs memorables. Per exemple, aquesta: "Un humanista és tot el contrari d'un esteta: no és l'home que toca el violí –o l'instrument que sigui– mentre Roma està cremant-se. Ell és el primer a lluitar contra els piròmans". Fuster va ser un humanista en el sentit més profund, lúcida i coratjós de la paraula, i cal recordar que els piròmans li posaren un parell de bombes a casa.

Si li passa com a mi, en molts passatges que li semblaran d'una vigència fresquíssima, el lector prendrà consciència, de cop, que tot això Fuster ho va escriure fa setanta anys, en ple desert franquista. I aleshores, igual que qui escriu aquesta ressenya, potser el lector pensarà que si Fuster hagués escrit el que va escriure en francès i des de París, seria de justícia i exacte qualificar-lo de savi o de geni. Però com que ho va escriure en valencià –en català de València– i des de Sueca, els únics qualificatius que li escauen són el de prodigi o miracle. Llegiu Joan Fuster. ♦♦

OBRO
FIL

MARINA
ESPASA

Nivell àguila

Ets mussol? Només cigne? Avui, primer dia que soc àguila! Són els nous missatges de WhatsApp o tuits que milers de persones s'intercanvien durant aquest Nadal confinat. Quasi 200.000 jugadors diaris per a un joc, el Paraulògic, que va començar fa un parell de mesos, poca broma. Un èxit per a una idea que és mirall d'un passatemps que fa anys que ofereix el *New York Times*, l'*Spelling Bee*, però que, com passa sempre amb les idees, algú havia de copiar. Per jugar-hi, només cal entrar a la pàgina web Paraulogic.rodamots.cat, on trobem el rusc format per set lletres (la del mig en vermell i les altres en blau, per canviar respecte a l'original nord-americà, que combina negre i groc), i començar a fer-ne combinacions per descobrir la màxima quantitat de paraules possible. Cada vegada que les fem servir totes, fem un "tuti", un terme que abans definia un joc de cartes però que aviat haurà d'ampliar definicions i incloure aquesta, justament. "Tuti!", exclama la gent pel carrer, mentre corre apressada per comprar els últims regals de Reis amb el mòbil a la mà. Jo també hi estic enganxada, només faltaria.

Només demano que l'editorial que en publicarà el llibre (que serà un dels més venuts el proper Sant Jordi, apuntin aquesta profecia) pagui dignament el seu impulsor, en Jordi Palou, que és un dels secrets més ben guardats de l'activisme lingüístic català, aquest esport d'aventura tan estimat pels catalans, com abans ho eren l'excursionisme o el ràfting. Palou treballa en silenci i gairebé amagat en una comarca al sud de Barcelona des d'on fa anys que fabrica el Rodamots (si t'hi subscrius, reps una paraula al dia per correu electrònic o al compte de Twitter, també com el model anglès *A word a day*, però com era allò de les idees? Ho he dit més amunt, les bones es copien) i altres iniciatives sobre llengua i literatura.

Què hi podem fer? El Paraulògic ha vingut a salvar l'esperit de filòleg excursionista que ens ve de naixement als catalans i a sobre ens ho permet fer ajaguts al sofà i amb un telèfon entre les mans, sense cansar-nos i complint les mesures de prevenció d'una pandèmia: siguem àguiles! ♦♦